

شناسایی و اولویت بندی فرصتهای کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت با تکنیک سلسله مراتبی (AHP) (مورد مطالعه: استان کرمانشاه)

سید حامد فیض جوادیان^۱، نازنین قاضی زاده^۲

^۱گروه آمار، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

^۲گروه مدیریت، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

نویسنده مسئول:

نازنین قاضی زاده

مجله علمی پژوهش در علوم انسانی و تحقیقات میان رشته ای (سال پنجم)
شماره ۱۷ / پائیز ۱۳۹۸ / ص ۸۶-۹۵

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و اولویت بندی فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه به انجام رسیده است. ابتدا با استفاده از رویکرد سلسله مراتبی، درخت سلسله مراتب تشکیل گردید، سپس به بررسی گزینه های مورد بررسی با توجه به معیارهای پرداخته شد و پس از آن به بررسی معیارها بر مبنای تابع هدف پرداخته شد. نتایج این پژوهش نشان داد فرصت های علمی و تخصصی با ارزش ۰.۲۰۲ در رتبه اول اولویت بندی فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت قرار دارند و در رتبه های بعدی فرصت های حوزه اشتغال با ارزش ۰.۱۸۶ در رتبه دوم، فرصت های زیر بنایی با ارزش ۰.۱۶۲ در رتبه سوم، فرصت های سرمایه گذاری با ارزش ۰.۱۵۶ در رتبه چهارم، فرصت های اقتصادی و ارز آوری با ارزش ۰.۱۵۱ در رتبه پنجم و نهایتاً فرصت های بازاریابی با ارزش ۰.۱۳۹ در رتبه ششم و آخر اولویت بندی فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت را در اختیار دارند، نرخ سازگاری ۰.۰۰۴ نیز در بازه مقبول قرار دارد.

واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری سلامت، فرصت های حوزه اشتغال، فرصت های زیر بنایی، فرصت های سرمایه گذاری، فرصت های اقتصادی و ارز آوری، فرصت های بازاریابی.

مقدمه:

گردشگری سلامت در ایران با وجود کیفیت بالای خدمات درمانی و قیمت ارزان، به علت نبود تبلیغات مناسب، هنوز جایگاه خود را در بازار نیافته است و گام‌های نخست را طی می‌کند. در حالی که دولت بر اساس برنامه‌ریزی‌های خود باید تا پایان برنامه چهارم توسعه ۳۰ درصد از نیازهای درمانی کشور را از طریق صدور کالا، خدمات پزشکی و توریسم درمانی فراهم کند. در این میان ایران رقبای مهمی نیز در منطقه دارد. از جمله رقبای مهم ایران در حوزه خلیج فارس می‌توان اردن و دبی را نام برد. کشور اردن سالانه ۵۰۰ میلیون دلار درآمد ارزی از توریسم درمانی دارد. ایران از نظر جاذبه‌های گردشگری طبیعی جزو ۱۰ کشور برتر جهان است اما از بازار توریسم و گردشگری سهم شاخصی نبرده است. این در حالی است که از گردشگری سلامت به عنوان صنعت سوم جهان نام برده می‌شود و برخی کشورها نظیر اسپانیا از طریق این صنعت امرار معاش می‌کنند. در زمینه توریسم درمانی و جذب گردشگران سلامت همواره باید به چهار آیت اساسی در این زمینه توجه داشت. توانمندی‌های شاغلان حرفه پزشکی، تکنولوژی‌های روز و استانداردهای جهانی، اقتصاد درمان و هزینه‌های درمانی و مقررات داخلی کشورها از عوامل مهم گردشگری سلامت هستند. ایران در هر چهار مورد ذکر شده نسبت به کشورهای همسایه و خاورمیانه از توانمندی‌های بهتری برخوردار است. که باید نهایت استفاده از پتانسیل موجود را کرد. اما متأسفانه تبلیغات مناسبی برای شناسایی توانمندی‌های پزشکی و گردشگری ایران در خارج صورت نگرفته است و رسانه‌های دولتی و سفارت‌خانه‌ها در این زمینه نقشی موثر دارند. امروزه صنعت توریسم درمانی در جهان بالاتر از صنایع نفت و طلا قرار دارد. این صنعت کم هزینه و پر درآمد است (کونستانتین و دیگران^۱، ۲۰۱۶). در بخش توریسم درمانی فقط به جذب گردشگر توجه نمی‌شود بلکه فراتر از آن می‌تواند موقعیت و جایگاه ایران را از نظر علمی، سیاسی، اجتماعی و منطقه‌ای تقویت کند. در حالیکه توریسم درمانی در بسیاری از کشورها نقش مهمی در ارز آوری دارد و هر ساله ۴۰ تا ۵۰ میلیارد دلار درآمد ارزی از طریق توریسم درمانی عاید کشورهای اروپایی و آمریکا می‌شود (خوش طینت و همکاران، ۱۳۹۷). اما در ایران این صنعت جایگاه خود را باز نیافته و گام‌های نخستین را طی می‌کند در حقیقت در سال ۸۲ برای اولین بار توریسم درمانی در گردشگری ایران از سوی وزارت بهداشت مورد توجه قرار گرفت. دولت ایران بر اساس برنامه‌ریزی‌های خود باید تا پایان برنامه چهارم توسعه ۳۰ درصد از نیازهای درمانی و بهداشتی کشور را از طریق صدور کالا، خدمات پزشکی و توریسم درمانی فراهم کند (موسوی و همکاران، ۱۳۹۸).

ویژگی کارآفرینی گردشگری، اشتغال سریع و درآمد زیاد است، صنعتی که ظرفیت و پتانسیل آن به وفور در ایران یافت می‌شود اما هنوز از این فرصت‌ها برای رشد اقتصادی کشور استفاده نشده است. این پتانسیل‌ها شامل آثار باستانی، تاریخی و طبیعی است که در جای جای ایران وجود دارد و حالا برای کسب درآمد از این سرمایه‌ها مدیریت و برنامه ریزی می‌ماند. اما این صنعت یک ویژگی دیگر هم دارد و آن این است که در گردشگری به سرمایه‌گذاری زیادی نیاز نیست و با سرمایه اندک نیز می‌توان به درآمدها و سودهای زیادی رسید. چالش‌ها و موانعی که بر سر راه توسعه این صنعت ارزشمند قرار گرفته و مانع توسعه همه جانبه در این صنعت شده است باید شناسایی شده و برای رفع آنها از تمامی ابزار ممکن بهره گرفته شود، چراکه کشور ما هم پتانسیل علمی و طبیعی و اقلیمی را برای گردشگری پزشکی دارد. پزشکی با بالاترین سطوح علمی و مهارتی، چشمه‌های آبگرم، آب و هوای کوهستانی، دریاچه‌های نمک طبیعی و... هزاران مورد دیگر که هر کدام می‌تواند جاذبه‌ای توریستی و درمانی داشته و زمینه‌های جذب گردشگران را فراهم نموده و سبب ارز آوری شود، اما هر کدام به دلایلی امکان بروز و ظهور را آنگونه که لازم است نیافته‌اند، استان کرمانشاه نیز به عنوان یکی از قطب‌های بزرگ و موفق در زمینه پزشکی در منطقه غرب مطرح می‌باشد و سفرهای بی شماری از کشور همسایه عراق، استانهای مجاور و حتی کشور های دیگر برای انجام امور پزشکی به استان انجام می‌شود از این رو انجام چنین مطالعاتی می‌تواند زمینه‌های توسعه گردشگری پزشکی را فراهم نماید (مهدوی نیا، ۱۳۹۶).

در شرایط کنونی کشور و با ورود نسل جوان و کمبودهایی که در زمینه اشتغال وجود دارد بایستی با عمل به رهنمودهای ارزشمند رهبر انقلاب و برپایی زیر ساخت‌های اقتصاد مقاومتی زمینه‌های ارتقاء درآمد ملی و ایجاد تحولات عمده در تفکرات جاری در جامعه برای عبور از شرایط موجود گام برداشت، یکی از ارکان موفقیت جامعه برای غلبه بر بحران اشتغال، بهره‌گیری از کارآفرینی در زمینه‌های متفاوت است، گردشگری در حوزه‌های متفاوت خود می‌تواند از عناصر ارزشمندی باشد که در صورت تمرکز و مطالعات اساسی و ارزشمند می‌تواند به مدد تصمیم‌گیران کلان جامعه آمده و بسیاری از دغدغه‌های موجود را برطرف کند، کارآفرینی در عرصه گردشگری بایستی با مطالعات دقیق و بر اساس مبانی نظری همراه شده و با استفاده از مزایای رقابتی هر منطقه زمینه‌های نشر و نمو کارآفرینی گردشگری ایجاد و تقویت شود، یکی از زمینه‌هایی که کمتر مورد توجه قرار گرفته است گردشگری سلامت است، در بسیاری از کشورها بواسطه هزینه‌های بسیار بالای درمان و همچنین کمبودهایی که در زمینه دانش روز پزشکی وجود دارد، سیل گردشگران سلامت به سوی کشور های دارای این زمینه‌ها روانه شده است، این در حالی است که به گواه پژوهش‌ها و مطالعات صورت گرفته کشور ما دارای ظرفیت‌های بسیار زیادی در زمینه گردشگری سلامت بوده و با در اختیار داشتن جاذبه‌های طبیعی گردشگری سلامت مانند چشمه‌های آبگرم، آب و هوای کوهستانی،

¹ Constantin et al

دریاچه های نمک طبیعی و... دارای یک مزیت عمده رقابتی در این زمینه نسبت به کشورهای دیگر است؛ آن هم هزینه های بسیار پائین پزشکی به نسبت کشورهای پیشرفته و همچنین متخصصین و پزشکان حاذق در سطح بین المللی است، حال با این تفاسیل در صورت سرمایه گذاری بر کارآفرینی گردشگری و استفاده از ظرفیت های موجود برای توسعه کارآفرینی گردشگری و تمرکز برای پژوهش و مطالعه در زمینه شناسایی این فرصت ها می توان به هدایت سرمایه های موجود در زمینه کارآفرینی گردشگری امیدوار بوده و با استفاده از این تحولات به توسعه جامعه امیدوار بود.

ادبیات نظری پژوهش:

گردشگری سلامت به عنوان یکی از اشکال صنعت گردشگری شامل انواع مختلفی از جمله گردشگری درمانی یا پزشکی است که از دهه ۱۹۹۰ رشد چشمگیری یافته است. در گردشگری پزشکی گردشگران با هدف اصلی درمان یک بیماری خاص یا انجام اعمال جراحی زیبایی به مقاصد خاص سفر می کنند. امروزه مهم ترین مقاصد این نوع گردشگری کشورهای در حال توسعه ای هستند که به لحاظ هزینه مقرون به صرفه اند و از نظر توسعه دانش و تکنولوژی پزشکی نیز از استانداردهای لازم برخوردارند. امروز دیگر گردشگری و تفریح در طبیعت، به دیدن مناظر طبیعی و آثار تاریخی محدود نمی شود، بلکه بیشتر گردشگران با هدف خاصی به سفر می روند و مقصد خود را انتخاب می کنند تا حدی که گردشگری با هدف بازگرداندن سلامتی به بدن یا حتی حفظ آن، این روزها به یکی از شاخه های مهم گردشگری هدفمند تبدیل شده است، شاخه ای از گردشگری که در دنیا طرفداران بسیاری یافته و دولت های زیادی را هم به سرمایه گذاری و برنامه ریزی برای آن وا داشته، است (اسمیت^۲، ۲۰۲۰).

کشور ایران علی رغم داشتن چشمه های آب گرم و معدنی فراوان، انجام پژوهش های بنیادی و کاربردی در زمینه علوم سلولی و فن آوری های باروری، درمان بیماری های صعب العلاج، روش های درمانی غیرتهاجمی، ساخت واکسن پیشگیری و ریشه کنی بسیاری از بیماری ها و تربیت نیروی متخصص، تاکنون نتوانسته است با برنامه ریزی و سیاست گذاری مناسب نسبت به توسعه زیرساخت های گردشگری اقدام و سهم قابل قبولی در توسعه گردشگری سلامت داشته باشد. درآمد ناشی از گردشگری سلامت می تواند برای کشور ما که به حرکت در روند توسعه بسیار سودآور باشد. البته بد نیست بدانید که تورسیم سلامت در ایران تاریخچه بسیار کوتاهی دارد. در حقیقت در سال ۸۲ برای اولین بار تورسیم درمانی در گردشگری ایران از سوی وزارت بهداشت مورد توجه قرار گرفت؛ البته وزارت بهداشت بیشتر با هدف اشتغال زایی برای دانش آموختگان پزشکی به این مبحث پرداخت و نه رونق تورسیم درمانی. اما کم کم از سال ۸۳ و درست پس از ادغام سازمان میراث فرهنگی و سازمان ایرانگردی و جهانگردی تورسیم درمانی به صورت مستقل در ایران ایجاد شد و مورد توجه بیشتری قرار گرفت (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۸).

از دیدگاه سازمان جهانی تجارت گردشگری سلامت، مسافرت افراد از محل دائم زندگی خود برای حفظ بهبود یا حصول سلامت روانی و جسمی به مدت بیش از ۲۴ ساعت و کمتر از یک سال، گردشگری سلامت نامیده می شود. البته می توان به این تعریف عبارت "دکتر ماری تباچی^۳" را نیز اضافه کرد که معتقد است هر نوع سفری که منجر به بهبود سلامت خودتان یا افراد خانوادتان شود، تورسیم یا گردشگر سلامت نامیده می شود (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۸). عرفان نیا (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان "مطالعه تطبیقی سامانه اطلاعاتی گردشگری پزشکی در کشورهای منتخب و ارائه راه کار برای ایران"، به این نتیجه رسیدند که استفاده از سامانه های اطلاعاتی یکپارچه می تواند فرآیند گردشگری پزشکی و کلیه ابعاد خدمت رسانی آن را مدیریت نموده و از این طریق می توان امکانات و توانمندی های ایران در جذب گردشگر پزشکی، از جمله وجود پزشکان حاذق و متخصص با شهرت جهانی، اطلاع رسانی کرد که این امر سبب افزایش میزان جذب گردشگران پزشکی تا حد چشم گیری می شود. تاجزاده نمین و بیات (۱۳۹۷)، در پژوهشی به بررسی اثربخشی تارنماهای گردشگری پزشکی در ایران پرداختند. در این پژوهش عوامل مؤثر در اثربخشی وبسایت های گردشگری پزشکی با استفاده از تحلیل اکتشافی شناسایی و بررسی گردیدند. سپس با تحلیل داده ها، از پنج بعد ایجاد اطمینان و اعتبار درباره خدمات درمانی، توجیه ادعاها، آگاه سازی در خصوص نحوه سفر و گردشگری درمانی، برقراری ارتباط مؤثر با کاربر و شفافیت در اطلاعات، بعد آگاه سازی جزء عوامل مؤثر در اثربخشی وبسایت های گردشگری پزشکی شناسایی نشدند، اما چهار بعد دیگر از نظر خبرگان به عنوان عوامل مؤثر در اثربخشی وبسایت های گردشگری درمانی شناسایی شدند. مهدوی نیا (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان عوامل توسعه گردشگری سلامت در راستای توسعه پایدار بیان می دارد که بهداشت و سلامت یکی از عوامل مهم زندگی بشری و توسعه جهان امروزی می باشد سلامت با مکان زندگی و شرایط اجتماعی دارای رابطه ای مستقیم است زندگی در نواحی شهری و روستایی توسعه نیافته با وضعیت نامناسب بهداشتی به سلامتی انسان ها آسیب می رساند. امروزه سفر برای درمان از اهداف مهم گردشگری است بنابراین گردشگری سلامت و مراقبت های بهداشتی صنعت گردشگری دنیا رشد سریعی

² Smith,

³ Marie Tabachchi

دارد. امروزه گردشگری در بسیاری از کشورها، نیروی اصلی بهبود و رشد اقتصادی کشور محسوب می‌شود و نقش مهمی در توسعه پایدار محلی ایفا می‌کند به طوری که با ایجاد فرصتی راهبردی به اقتصاد تنوع بخشیده و موجب اشتغالزایی و درآمد می‌شود از مهمترین عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری سلامت می‌توان به قیمت، تفاوت‌ها و غیره اشاره کرد که در این پژوهش بدان اشاره شده است این پژوهش بر مبنای مطالعات کتابخانه‌ای و به روش توصیفی تحلیلی انجام شده است هدف از این تحقیق تبیین عوامل مؤثر در توسعه گردشگری سلامت و توسعه پایدار در این حوزه پرداخته می‌شود. سانگ و همکاران^۴ (۲۰۱۹)، به بررسی انگیزه گردشگران پزشکی هنگ کنگ پرداخته‌اند. عوامل انگیزشی که آنها مد نظر قرار داده‌اند عبارت است از ویژگی‌های مقصد، کیفیت مراقبت بهداشت، پیشرفت‌ها، همکاری، هزینه‌ها و شهرت. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که این گردشگران عمدتاً نگران مسائل پزشکی می‌باشد تا ویژگی‌های مقصد. یک مدل مفهومی گردشگری پزشکی ارائه کرده‌اند تا یک تصویر جامعی از صنعت فوق از نظر عرضه و تقاضا ارائه دهند. این مدل مفهومی دو بخش دارد: عرضه و تقاضا. تقاضا بیانگر عواملی می‌باشند که بر انتخاب مقصد و گزینه‌های پزشکی گردشگران تأثیر می‌گذارد و عرضه اساساً به چگونگی ارائه خدمات آن مقصد مورد نظر به نیازهای این گردشگران می‌پردازد. این مقاله به دنبال مدل کردن فاکتورهایی است که می‌تواند بر بیماران تأثیر بگذارد تا جذب کشورهای ارائه دهنده خدمات پزشکی شوند. برای ارتقای صنعت توریسم درمانی، قانونگذاران باید انگیزه بیماران را برای سفرهای هزار مایلی برای رسیدن به درمان را بدانند. در این مقاله تلاش شده تا نشان داده شود که بیماران چگونه کشورهای خارجی را برای گذراندن دوره درمان ارزیابی می‌کنند و سپس با چه فاکتورهایی امکانات مراکز درمانی بین‌المللی را در نظر می‌گیرند و در نهایت پزشک مورد نظر را با چه معیارهایی می‌یابند. تحقیقات حاکی از آن است که بیماران به امکاناتی که در کشورهای زیبا با شرایط اقتصادی سالم، فرهنگ سیاسی پایدار و قانون‌های قابل اطمینان قرار داشته باشند جذب می‌شوند. همچنین فاکتورهای زیادی را که منجر به انتخاب امکانات بین‌المللی برای درمان می‌شود بررسی شده است که این فاکتورها شامل هزینه، کیفیت مراقبت و تکنولوژی و تجهیزات هست و در نهایت نیز فاکتورهای انتخاب پزشک معرفی گردیده است. قانونگذاران و سیاست‌مردان می‌توانند با آگاهی از این فاکتورها و نحوه تأثیرگذاری آنها بر یکدیگر و همچنین مقایسه‌کارایی این فاکتورها با کشورهای رقیب، صنعت توریسم درمانی را توسعه دهند. سیئون^۵ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان گردشگری سلامت، راهبردی توانمند در توسعه گردشگری پرداختند. عمده ترین دلیل سفر گردشگران درمانی در سراسر جهان را می‌توان نبود زیرساخت‌های درمانی در زادگاه شان یا پایین بودن سطح ارائه خدمات درمانی نام برد. با توجه به آثار مثبت توسعه گردشگری درمانی از قبیل توسعه زیرساخت‌های بهداشتی، افزایش تعداد بیمارستان‌های استاندارد بین‌المللی، افزایش سطح خدمات و کیفیت، افزایش درآمدهای ارزی و جلوگیری از خروج نیروهای متخصص پزشکی و بهداشتی، بررسی و آرایه راهکار جهت توسعه این شاخه از گردشگری می‌تواند در راستای اهداف برنامه‌های توسعه‌ای کشورهای مختلف قرار گیرد. هدف اصلی تحقیق آرایه راهکار جهت توسعه گردشگری می‌باشد که لازمه آن شناخت و بررسی وضع موجود گردشگری درمانی کشورهاست. پس از بررسی وضع موجود، راهکارهایی در چهار شاخص اداری- اجرایی، اقتصادی، قانونی- سیاسی و بازاریابی- اطلاع‌رسانی تعریف و اولویت‌بندی گردیدند. زیمانشکا^۶ (۲۰۲۰)، در پژوهشی با عنوان ارائه مدل گردشگری سلامت به بررسی موضوع در ایالت کانزاس آمریکا پرداخته است. وی با بیان این که نوآوری در گردشگری پاسخ به تقاضای روزافزون مردم برای زندگی طولانی مدت، حفظ سلامتی و حفظ زیبایی و شکل خوب است. هدف اصلی مقاله، ایجاد یک مدل نظری از نظام نوآوری در صنعت گردشگری است. این نوشتار به نوبه خود، از آنجایی که نوآوری‌هایی که در گردشگری سلامتی اتفاق می‌افتد، طبقه‌بندی نشده‌اند و هیچ الگوی این نوآوری وجود ندارد. این مقاله نتایج یک نظرسنجی متخصص را که در دو مرحله با استفاده از روش دلفی انجام شده است، ارائه می‌دهد. نتیجه تحقیق، ساخت سه مدل مختلف از نوآوری گردشگری سلامت است. این مقاله شکاف در نظریه علم مدیریت را پر می‌کند. در واقع این پژوهش در دل خود سه مدل گردشگری سلامت را ارائه نموده است که در زیر به آنها اشاره می‌شود. همین نویسنده در سال ۲۰۱۷ نیز با بازنگری در موضوع پژوهش مجدداً موضوع رامورد بررسی قرار داده است.

روش پژوهش:

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - اکتشافی و از نظر نوع داده‌ها کیفی - کمی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق در بخش کیفی، پزشکان مرتبط با حوزه گردشگری سلامت در استان کرمانشاه می‌باشند که تعداد آنها ۲۵ می‌باشد. در قسمت کمی نیز از خبرگان در میان کارشناسان میراث فرهنگی استان کرمانشاه، محققان و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های گردشگری که نسبت به موضوع آشنایی داشتند استفاده شده است. با توجه به محدود بودن جامعه آماری از روش نمونه

⁴ Song,et al

⁵ Seaton,

⁶ ElżbietaSzymańska

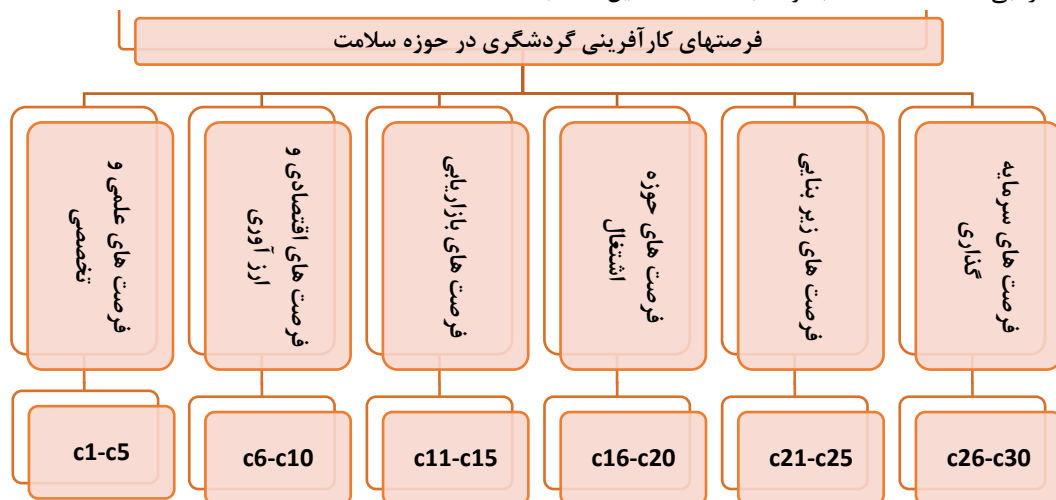
گیری در دسترس استفاده شده در بخش کیفی، پزشکان مرتبط با حوزه گردشگری سلامت در استان کرمانشاه که تعداد آنها ۲۵ نفر و در بخش کمی تعداد ۱۲۵ نفر از کارشناسان میراث فرهنگی استان کرمانشاه، محققان و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته های گردشگری که نسبت به موضوع آشنایی داشتند معرفی شدند. از روش هایی که در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است می توان به مطالعات کتابخانه ای و تحقیقات انجام شده، مصاحبه و پرسشنامه اشاره کرد. در روش کتابخانه ای از انواع منابع برای جمع آوری داده ها می توان بهره گرفت، از این منابع می توان به اسناد، کتاب ها، مقاله ها و مجلات، میکرو فیلم و میکروفیش، دیسک ها و دیسک های کامپیوتری اشاره کرد. در این پژوهش نیز از کتب، مقالات، مجلات، پایان نامه ها و اینترنت برای جمع آوری اطلاعات در قسمت ادبیات موضوع به طور وسیعی بهره گرفته شد. یکی دیگر از ابزارهای متداول گردآوری اطلاعات میدانی، ابزار پرسشنامه است که امر جمع آوری داده ها را در سطح وسیع امکان پذیر می کند. از طریق پرسشنامه می توان دانش، علائق، نگرش ها و عقاید فرد را مورد ارزیابی قرار داد، به تجربیات قبلی وی پی برد و به آن چه در حال حاضر انجام می دهد، آگاهی یافت. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه ماتریسی مقایسات زوجی در این پژوهش استفاده شد. پرسشنامه به گونه ای طراحی شد که بتوان از آن برای تکنیک AHP استفاده کرد.

تحلیل داده ها و یافته ها

برای شناسایی فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت بر اساس نتایج نظر سنجی از خبرگان و با رویکرد همراهی نتایج پژوهش با مطالعات معتبر داخلی و خارجی، ۳۰ زیر معیار در قالب ۶ معیار اصلی (فرصت های علمی و تخصصی، فرصت های اقتصادی و ارزش آوری، فرصت های بازاریابی، فرصت های حوزه اشتغال، فرصت های زیر بنایی، فرصت های سرمایه گذاری) دسته بندی شدند.

شناسایی معیارهای مؤثر و ساخت سلسله مراتبی

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی را می توان در پنج مرحله اصلی شامل تشکیل درخت سلسله مراتبی، مقایسه زوجی گزینه ها و معیارهای تحقیق، عملیات محاسبات داده ها، تحلیل حساسیت و نرخ سازگاری ترسیم و اجرا نمود. روش های مختلف کمی زیادی را می توان جهت تحلیل مسئله پیش رو انتخاب نمود. انتخاب روش مناسب بستگی تام به مسئله شرایط آن دارد. روش استفاده در این پروژه، فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) است که با توجه به ملاحظات ذیل انتخاب شده است.

نمودار شماره ۱- درخت سلسله مراتب فرصتهای کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت

مرحله دوم:

جدول شماره ۱- مرحله دوم مقایسه زوجی معیارهای تحقیق جدول ماتریس مقایسه زوجی معیارها با معیارها

فرصت های سرمایه گذاری	فرصت های زیر بنایی	فرصت های حوزه اشتغال	فرصت های بازاریابی	فرصت های اقتصادی و ارز آوری	فرصت های علمی و تخصصی	فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت
						فرصت های علمی و تخصصی
					۳.۰۰	فرصت های اقتصادی و ارز آوری
				۵.۰۰	۴.۰۰	فرصت های بازاریابی
			۳.۰۰	۳.۰۰	۳.۰۰	فرصت های حوزه اشتغال
		۵.۰۰	۱.۰۰	۴.۰۰	۳.۰۰	فرصت های زیر بنایی
	۳.۰۰	۳.۰۰	۳.۰۰	۵.۰۰	۲.۰۰	فرصت های سرمایه گذاری

مرحله سوم:

جدول شماره ۲- ماتریس ارزش فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت

ارزش	فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت
۰.۲۰۲	فرصت های علمی و تخصصی
۰.۱۵۱	فرصت های اقتصادی و ارز آوری
۰.۱۳۹	فرصت های بازاریابی
۰.۱۸۶	فرصت های حوزه اشتغال
۰.۱۶۲	فرصت های زیر بنایی
۰.۱۵۶	فرصت های سرمایه گذاری

مرحله چهارم:

جدول شماره ۳- اولویت بندی فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت

اولویت	ارزش	فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت
رتبه اول	۰.۲۰۲	فرصت های علمی و تخصصی
رتبه دوم	۰.۱۸۶	فرصت های حوزه اشتغال
رتبه سوم	۰.۱۶۲	فرصت های زیر بنایی
رتبه چهارم	۰.۱۵۶	فرصت های سرمایه گذاری
رتبه پنجم	۰.۱۵۱	فرصت های اقتصادی و ارز آوری
رتبه ششم	۰.۱۳۹	فرصت های بازاریابی

بحث و نتیجه گیری

در نهایت با انجام آزمون‌های آماری به وسیله نرم افزارهای Expert choice و spss بر روی اطلاعات مربوط به پاسخگویان که شامل ۲۵ پرسش‌نامه تکمیل شده توسط پزشکان و متخصصان حوزه گردشگری سلامت و بررسی‌های صورت گرفته با جمع بندی میانگین هندسی حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌های جمع آوری شده از توزیع ۱۲۵ پرسشنامه مشابه خبرگان در میان کارشناسان میراث فرهنگی استان کرمانشاه، محققان و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های گردشگری که نسبت به موضوع آشنایی داشتند، در جهت بررسی آن سوالات ذیل انجام شد.

سوال اول:

فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت در استان کرمانشاه کدامند؟

بر اساس بررسی‌های به عمل آمده از مبانی نظری و مصاحبه‌های باز جمع آوری شده از خبرگان، متخصصین و خبرگان حوزه گردشگری و کارآفرینی استان کرمانشاه در قالب پیاده سازی تکنیک دلفی و با تفکیک زیر معیار های ۳۰ گانه «وجود پزشکان متخصص توانمند و با سابقه، وجود ظرفیت‌های علمی برتر در استان و دانشگاه‌های نام آور در عرصه پزشکی، وجود ظرفیت‌های درمانی و سلامت مطرح در کشور، هزینه‌های درمانی و تخصصی پائین نسبت به سایر استان‌ها، وجود شرکت‌های دانش بنیان و تخصصی برای ارتقا پزشکی و سلامت استان، نزدیکی به مرز عراق و مجاورت استان‌های غربی، برتری‌های پزشکان استان نسبت به سایر پزشکان در غرب کشور، ارائه خدمات تخصصی پزشکی به بیماران خارجی، ورود سرمایه‌گذاران خصوصی و دولتی به حوزه فعالیت‌های گردشگری سلامت، حمایت از فرصت‌های اقتصادی و توسعه خدمات بیمارستانی و درمانی، تبلیغات حوزه خدمات سلامت و بهداشت، برنامه ریزی‌های حرفه‌ای برای آگاهی بخشی عمومی از جاذبه‌های گردشگری درمانی و سلامت استان، ظرفیت‌های علمی و تخصصی حوزه بازاریابی سلامت، وجود منابع گردشگری متنوع طبیعی، افزایش اعتبارات بخش گردشگری، تسریع در تکمیل طرح‌های نیمه تمام و توسعه اماکن اقامتی و هتل بیمارستان‌ها، وجود جاذبه‌های ملی و بین المللی، احساس امنیت گردشگران، مهمان‌نوازی مردم ساکن استان کرمانشاه، دسترسی به سیستم حمل و نقل هوایی و ریلی سراسری، اقلیم و شرایط آب و هوایی متنوع و مطلوب، امکانات تخصصی و مراکز تخصصی درمانی بی نظیر در کشور، تعدد بیمارستان‌ها و مراکز آموزشی درمانی تخصصی و نام آور در سطح استان، ساماندهی بخش‌های خدماتی و زیر بنایی استان برای پذیرایی از گردشگران، معافیت‌های مالیاتی مربوط به سرمایه‌گذاری در بخش توسعه صنعت گردشگری، تمایل و ترغیب به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری استان، همجواری جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی و ویژه در کنار جاذبه‌های گردشگری سلامت، وجود قوانین و مقررات تسهیل بخش در زمینه فعالیت‌های توسعه گردشگری سلامت، امکانات حرفه‌ای و تخصصی برای حمایت از سرمایه‌گذاری‌های حوزه سلامت در قالب شش معیار فرصت‌های علمی و تخصصی، فرصت‌های اقتصادی و ارز آوری، فرصت‌های بازاریابی، فرصت‌های حوزه اشتغال، فرصت‌های زیر بنایی، فرصت‌های سرمایه‌گذاری هر کدام با قرار گرفتن میانگین چند سؤال در بازه بیش از میانگین کل پژوهش به عنوان فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه شناسایی شدند. این نتایج می‌تواند به نوعی با مطالعات عرفان نیا (۱۳۹۸)، ملکی و توانگر (۱۳۹۷)، تاجزاده نمین و بیات (۱۳۹۷)، مهدوی نیا (۱۳۹۶)، حاجی زاده و اسماعیل زاده (۱۳۹۶)، حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۸)، خدایاری زرنق و همکاران (۱۳۹۸)، سانگ و همکاران (۲۰۱۹)، سیتون (۲۰۱۸)، یوان و همکاران (۲۰۱۷)، ابوبکر و ایلکان (۲۰۱۶)، زیمانشکا (۲۰۲۰)، هانفلد و همکاران (۲۰۲۰)، شارما (۲۰۱۳)، کروکز و همکاران (۲۰۱۱) و ترنر (۲۰۱۱) همسو باشد.

سؤال دوم:

وزن دهی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت چگونه است؟

بر اساس بررسی‌های به عمل آمده از مبانی نظری و داده‌های جمع آوری شده از خبرگان، متخصصین و خبرگان حوزه گردشگری و کارآفرینی و پس از بررسی‌های انجام شده بر روی پرسشنامه مقایسات زوجی معیار‌های مورد بررسی می‌توان عنوان نمود که وزن دهی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت به ترتیب ذیل می‌باشد: فرصت‌های علمی و تخصصی با ارزش ۰.۲۰۲، فرصت‌های اقتصادی و ارز آوری با ارزش ۰.۱۵۱، فرصت‌های بازاریابی با ارزش ۰.۱۳۹، فرصت‌های حوزه اشتغال با ارزش ۰.۱۸۶، فرصت‌های زیر بنایی با ارزش ۰.۱۶۲ و فرصت‌های سرمایه‌گذاری با ارزش ۰.۱۵۶. ماتریس ارجحیت فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت را تشکیل می‌دهند. این نتایج می‌تواند به نوعی با مطالعات عرفان نیا (۱۳۹۸)، ملکی و توانگر (۱۳۹۷)، تاجزاده نمین و بیات (۱۳۹۷)، مهدوی نیا (۱۳۹۶)، حاجی زاده و اسماعیل زاده (۱۳۹۶)، حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۸)، خدایاری زرنق و همکاران (۱۳۹۸)، سانگ و همکاران (۲۰۱۹)، سیتون (۲۰۱۸)، یوان و همکاران (۲۰۱۷)، ابوبکر و ایلکان (۲۰۱۶)، زیمانشکا (۲۰۲۰)، هانفلد و همکاران (۲۰۲۰)، شارما (۲۰۱۳)، کروکز و همکاران (۲۰۱۱) و ترنر (۲۰۱۱) همسو باشد.

سؤال سوم:

اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت چگونه است؟

برای این موضوع فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت مورد بررسی و تعمق بیشتر قرار گرفته و مشاهده می شود که فرصت های علمی و تخصصی با ارزش ۰.۲۰۲ در رتبه اول اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت قرار دارند و در رتبه های بعدی فرصت های حوزه اشتغال با ارزش ۰.۱۸۶ در رتبه دوم، فرصت های زیر بنایی با ارزش ۰.۱۶۲ در رتبه سوم، فرصت های سرمایه گذاری با ارزش ۰.۱۵۶ در رتبه چهارم، فرصت های اقتصادی و ارز آوری با ارزش ۰.۱۵۱ در رتبه پنجم و نهایتاً فرصت های بازاریابی با ارزش ۰.۱۳۹ در رتبه ششم و آخر اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت را در اختیار دارند، نرخ سازگاری ۰.۰۰۴ نیز در بازه مقبول قرار دارد. این نتایج می تواند به نوعی با مطالعات عرفان نیا (۱۳۹۸)، ملکی و توانگر (۱۳۹۷)، تاجزاده نمین و بیات (۱۳۹۷)، مهدوی نیا (۱۳۹۶)، حاجی زاده و اسماعیل زاده (۱۳۹۶)، حقیقی کفاش و همکاران (۱۳۹۸)، خدایاری زرنق و همکاران (۱۳۹۸)، سانگ و همکاران (۲۰۱۹)، سیتون (۲۰۱۸)، یوان و همکاران (۲۰۱۷)، ابوبکر و ایلکان (۲۰۱۶)، زیمانشکا (۲۰۲۰)، هانفلد و همکاران (۲۰۲۰)، شارما (۲۰۱۳)، کروکز و همکاران (۲۰۱۱) و ترنر (۲۰۱۱) همسو باشد.

پیشنهادهای پژوهش

با توجه به نتایج حاصل از تحقیق و مطالب مذکور در بخش های مبانی نظری تحقیق و نیز اطلاعات کسب شده از پرسشنامه ها، پیشنهادهای به شرح زیر ارائه می گردد.

با توجه به شناسایی فرصت های علمی و تخصصی با ارزش ۰.۲۰۲ در رتبه اول اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه می توان پیشنهادهای ذیل مطرح میشود:

تمرکز بر معرفی پزشکان متخصص توانمند و با سابقه موجود در استان

تلاش برای بکارگیری ظرفیت های علمی برتر در استان و دانشگاه های نام آور در عرصه پزشکی در طرح های توسعه کارآفرینی گردشگری سلامت

تمرکز بر تبیین هزینه های درمانی و تخصصی پائین نسبت به سایر استان ها و کشور همجوار در تبلیغات و تیزرهای تبلیغی معرفی جاذبه های گردشگری سلامت استان

بکارگیری ظرفیت های شرکت های دانش بنیان و تخصصی برای ارتقا پزشکی و سلامت در سطح غرب کشور می تواند سبب استفاده مناسب از فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان گردد.

با توجه به شناسایی فرصت های حوزه اشتغال با ارزش ۰.۱۸۶ در رتبه دوم اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه می توان پیشنهادهای ذیل مطرح میشود:

تمرکز بر معرفی جاذبه های ملی و بین المللی در زمینه گردشگری سلامت

تلاش برای تامین احساس امنیت گردشگران با بهره گیری از نهادها و دستگاههای ذیربط

تمرکز بر مهمان نوازی مردم ساکن استان کرمانشاه می تواند زمینه های اشتغال و بهره گیری از فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه را ایجاد نماید.

با توجه به شناسایی فرصت های زیر بنایی با ارزش ۰.۱۶۲ در رتبه سوم اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه می توان پیشنهادهای ذیل مطرح میشود:

تلاش برای تسهیل دسترسی به سیستم حمل و نقل هوایی و ریلی سراسری

ساماندهی بخش های خدماتی و زیر بنایی استان برای پذیرایی از گردشگران می تواند با فعال نمودن فرصت های زیر بنایی کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه سبب ارتقا سطح فعالیت های این حوزه باشد.

با توجه به شناسایی فرصت های سرمایه گذاری با ارزش ۰.۱۵۶ در رتبه چهارم اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه می توان پیشنهادهای ذیل مطرح میشود:

استفاده از معافیت های مالیاتی برای سرمایه گذاری در بخش توسعه صنعت گردشگری سلامت

تمرکز بر استفاده از قوانین و مقررات تسهیل بخش در زمینه فعالیت های توسعه گردشگری سلامت

بهره گیری از امکانات حرفه ای و تخصصی برای حمایت از سرمایه گذاری های حوزه سلامت می تواند با شکوفایی فرصت های سرمایه گذاری زمینه ساز توسعه فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه باشد.

با توجه به شناسایی فرصت های اقتصادی و ارز آوری با ارزش ۰.۱۵۱ در رتبه پنجم اولویت بندی فرصت‌های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه می توان پیشنهادهای ذیل مطرح میشود:

استفاده از مزیت رقابتی نزدیکی به مرز عراق و مجاورت استان های غربی

حمایت از فرصت های اقتصادی و توسعه خدمات بیمارستانی و درمانی می تواند با زمینه سازی برای بهره مندی سازمان از فرصت‌های

کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت خروجی های این بخش از فعالیت های سازمان را توسعه بخشد.
با توجه به شناسایی فرصت های بازاریابی با ارزش ۰.۱۳۹ در رتبه ششم اولویت بندی فرصت های کارآفرینی گردشگری در حوزه سلامت استان کرمانشاه می توان پیشنهادات ذیل مطرح میشود:
وجود منابع گردشگری متنوع طبیعی و سلامت
تلاش برای بهره گیری از ظرفیت های علمی و تخصصی حوزه بازاریابی سلامت می تواند با شکوفا سازی فرصت های بازاریابی زمینه های ارتقا فعالیت های سازما در این زمینه را فراهم نماید.

منابع و مآخذ

- تاجر زاده، آ؛ خطیبی، م. (۱۳۹۷). طراحی فضاهای شهری و شهرک های گردشگری سلامت با تحلیل رفتار در گردشگری و تعاملات اجتماعی فرهنگی با رویکرد توسعه پایدار، چهارمین کنفرانس ملی معماری و شهرسازی پایداری و تاب آوری از آرمان تا واقعیت، قزوین، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین
- حقیقی کفاش، م؛ ضیایی، م و جعفری، ق. (۱۳۹۸). اولویت بندی عوامل مربوط به توسعه گردشگری درمانی ایران، مطالعات مدیریت گردشگری (مطالعات جهانگردی)، شماره ۱۱: ۲۳-۴۰.
- خدایاری زرنق، ر؛ تورانی، س؛ قادری، ا؛ صالحی، م و جعفری، ح. (۱۳۹۸). ارزیابی توانمندیهای بیمارستانهای منتخب آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی تهران بر جذب گردشگران پزشکی بر اساس استانداردهای بیمار محور کمیسیون مشترک بین الملل، فصلنامه بیمارستان، دوره ۹، ش ۲ و ۴، صص. ۵۵-۵۱.
- خوش طینت، ب؛ صباحی، ع. (۱۳۹۷). رابطه بازاریابی استراتژیک و توسعه پایدار گردشگری سلامت در ایران، پنجمین کنفرانس ملی پژوهشهای کاربردی در مدیریت و حسابداری، تهران، انجمن مدیریت ایران،
- رفیعی، ف؛ غمخوار، س. (۱۳۹۸). بررسی وضعیت گردشگری سلامت در کلان شهر مشهد، اولین کنفرانس ملی تحول و نوآوری سازمانی با رویکرد اقتصاد مقاومتی، مشهد، دانشگاه علوم پزشکی مشهد،
- عرفان نیا، س؛ اسماعیل زاده کواکی، ع. (۱۳۹۸). ارزیابی نواحی پیرامون شهر مشهد جهت توسعه گردشگری سلامت، اولین کنفرانس بین المللی و هشتمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری، مشهد، شورای اسلامی شهر مشهد- دانشگاه فردوسی مشهد- شهرداری و مرکز پژوهش های شورای اسلامی شهر مشهد
- موسوی، س و توانگر، م. (۱۳۹۸). بررسی و تحلیل چالشهای گردشگری سلامت مشهد از منظر بیماران خارجی، مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، سال دوم، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۴، شماره پیاپی ۳.
- مهدوی نیا، ن. (۱۳۹۶). عوامل توسعه گردشگری سلامت در راستای توسعه پایدار، نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران،
- Constantin H. (2016). Open innovation. The New imperative for creating and profiting from technology. Boston: Harvard Business School Press.
- Crooks, V. A., Turner, L., Snyder, J., Johnston, R. and Kingsbury, P. (2011). Poverty Alleviation through Tourism Development: A Comprehensive and Integrated Approach.
- Seaton, T. (2018). Dark Tourism History. The Palgrave Handbook of Dark Tourism Studies, 1. Service Quality and Patients' Satisfaction in Medical Tourism. World Applied Sciences Journal (Special Issue of Tourism & Hospitality), 10(1), 24-30.
- Smith, M. (2020). Baltic health tourism: Uniqueness and commonalities. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 15(4), 357-379.
- Song, Heung, Tucuksta Serman, J.D (2019). The relationship of Empowerment to Teacher job Commitment and job Satisfaction . Jornal of Instruction the marketplace: Content analysis of websites used to market.
- Torre, A., & Scarborough, H. (2011). Reconsidering the estimation of the economic impact of cultural tourism. Tourism Management, 59, 621-629. tourists travel to where they do? The role of networks in determining medical travel. Social Science & Medicine, 124, 356-363. trust and intention to travel: A medical tourism perspective .
- zymańska E. (2020). Procesy innowacyjne przedsiębiorstw świadczących usługi w zakresie organizacji imprez turystycznych. Białystok: Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockie